

LITERATURA

Newman L. H. - Mansell E.: *The Complete British Butterflies in Colour*. 144 str., 62 tab.; vyd. Ebury Press and Michael Joseph, London, 1968.

Populárně naučná kniha většího formátu [25 × 19 cm] patří úpravou i obsahem k oblíbeným ilustrovaným atlasům o motýlech. Ve stručné úvodní části [str. 7-15] seznámí se čtenáři s nejzajímavějšími biotopy a jejich motýlími obyvateli, s vývojem motýlů a podobnými obecnými otázkami. Jádrem knihy jsou však barevné tabule, věnované jednotlivým druhům, s příslušným textem na protistránce. U každého druhu je vyobrazen sameček i samička, rub křídel a vývojová stadia. Housenka je umístěna na živné rostlině. Obrázky imag jsou zdařilé, což nelze říci o housenkách, zejména však o kuklách a vajíčkách. Vyobrazení motýlů je sice dokonalé, ale tabule jako celek nepůsobí právě estetickým dojmem. Imaga jsou často umístěna v nepřírozené poloze [preparování jedinci] přímo na rostlinách. Rovněž znaménka pro označení samečků a samic jsou zbytečně velká, výrazná a působí na tabuli rušivě.

Kladem publikace je to, že nás seznamuje s faunou denních motýlů Velké Británie, kde bylo zjištěno celkem 69 druhů [včetně migrujícího *Danaus Plexippus* L.].

Josef Moucha

Forster W.: *Knaurs Insektenbuch*. 280 str., 48 barevných tabulí, 217 pérovek; vyd. Th. Knaur, München-Zürich, 1968.

V německy mluvící oblasti dobře známé Knaurovo nakladatelství získalo si značné obliby svými populárně naučnými edicemi z oboru přírodních věd. Nedávno vydaná knížka probírá hmyz v systematickém sledu podle řádů. Je určena nejširší veřejnosti přátel přírody a je psána svěžím slohem. Od většiny podobných populárně

naučných knih odlišuje se tím, že autor zařazuje nejen běžné známé druhy, nýbrž i velké množství méně obvyklých zástupců hmyzí fauny. Barevné celostránkové tabule zobrazují hmyz z celého světa, pérovky jsou zařazeny přímo do textu. Knížka je zakončena kapitolou o sbírání hmyzu, preparaci a zakládání sbírek.

Pro náročnější čtenáře vydalo stejné nakladatelství luxusní knihu "Knaurs Tierreich in Farben - Insekten" [1959]. Autory jsou Alexander a Elsie Klotsovi. Knihu podle amerického vydání "Living Insects of the World" přeložil a upravil W. Forster. Z hlediska odborného i výtvarného patří tato kniha k špičkovým publikacím v oboru entomologické populárně naučné literatury. Má celkem 350 str. s 283 fotografiemi [z nichž je 152 barevných].

Josef Moucha

The Zoological Record, svazek 102. [za rok 1965], Londýn, 1968.

O poslání a významu "Rekordu" byli čtenáři informováni ve druhém ročníku "Zpráv" [str. 93-94].

Na sklonku roku 1968 vyšel 102. svazek. Oddíl, věnovaný hmyzu [Insecta] má XIV + 467 stran a jeho cena bez poštovního činí 17,- amerických dolarů. Za rok 1965 je registrováno 4800 prací. Na celkové produkci publikovaných statí se naše entomologie podílela asi 4,8 procenty. Jak známo, nejsou v "Rekordech" zaznamenávány práce z oboru užité entomologie.

Celkem 104 čeští a slovenští autoři uveřejnili 232 publikace, z čehož je 36 prací kolektivních. Za zmínku stojí i to, že na kolektivních pracech se jako spoluautoři podíleli i zahraniční autoři, jichž je celkem deset. V jednom případě došlo k nedopatření: jméno autora je uvedeno jako "Arnošt, J." [str. 6]; jde o práci Jedličkovu.

Josef Moucha

Kapesní atlas motýlů vyšel ve třech jazykových mutacích [anglicky, německy, francouzsky]. České vydání se opět nepodařilo realizovat vzhledem k nedostatečným kapacitám tiskáren. V atlase je vyobrazeno celkem 135 evropských denních motýlů na 153 obrázcích, které jsou dílem Vlastimila Choce. Přestože při reprodukcích bylo užito jen čtyř barev [ne šesti jako v atlasech Moucha-Procházkal], je většina vyobrazení velice zdařilá. Na tomto úspěchu má zásluhu především dr. J. Z. Novák, který v době nepřítomnosti autora textové části instruoval ilustrátora a zajistil mu čerstvý materiál. Textová část informuje zájemce o vývoji motýlů, jejich hospodářském významu, zeměpisném rozšíření i o migracích některých druhů, o zakládání sbírek atd. Úvodní část [str. 10-73] podává stručný přehled o obecných otázkách lepidopterologie, zatímco obrazová část [celkem 88 tabulí] seznamuje čtenáře s nápadnými evropskými druhy denních motýlů. Text k obrázkům je vždy na sudé protistránce. K nedopatření došlo na straně 208, kde je uvedeno, že vyobrazený okáč *Hyponephele lycaon* Rott. je samička, zatímco je na příslušné tabuli č. 67 sameček.

Jiří Šmelhaus

Kapesní atlasy motýlů

Během několika posledních let objevila se na knižním trhu v NSR celá řada kapesních atlasů, zobrazujících různé objekty živé i neživé přírody. Je pochopitelné, že v žádné z těchto serií nechybí ani svazek, věnovaný motýlům. Záporům většiny edicí je to, že textová část má velmi nízkou odbornou úroveň a rovněž výběr druhů je zpravidla jen náhodný, nebo je založen výhradně na družích barevně atraktivních. Výjimkou jsou tři publikace, z nichž první lze doporučit zvláště pokročilejším zájemcům o motýly, zatímco ostatní dvě jsou spíše příručkami pro začínající sběratele a hlavně pro mládež.

Danesch O.: *Schmetterlinge, II. Band - Nachtfalter*.. 256 str.
159 barevných a černobílých fotografií. Vyd. Chr.
Belser Verlag, Stuttgart.

Tato půvabná knížka formátu 12 × 18,5 cm pojednává o tzv. nočních motýlech, tedy o čeledích skupiny Heterocera. Vynikající fotografie, pětštině [136] barevné, jsou dílem O. Danesche, který je v německy mluvících zemích uznávaným autorem knih s přírodovědeckou popularizační tematikou. V této nové publikaci najdeme celou řadu nám dobře známých evropských druhů, ale i mnoho zástupců fauny orientální a neotropické. Architekt Danesch podnikl totiž dvě dlouhodobé cesty do Brazílie, kde získal množství jedinečných záběrů ze života motýlů. Vývojová stádia některých těchto druhů jsou zde zobrazena poprvé. K těmto originálním snímkům patří např. průběh kuklení brazilského druhu *Phobetron hipparchia* [čeled Cochliidiidae]. Před ukončením vývoje housenky dojde k období klidu; po určité době se housenka svléká, ale nepustí starou pokožku, nýbrž přímo uvnitř exuvie si vytvoří kokon a teprve tam se mění v kuklu. Kukla je tudíž chráněna nejen pevným kokonem, nýbrž i hustě chlupatou exuvií posledního larválního stádia. Chloupy působí nepříznivě na sliznice obratlovců, podobně jak to známe u našich některých bourovců, bourovčíků nebo bekyňovitých. V knize nechybí ani snímek největšího motýla světa, brazilské můry *Thysania agrippina*. Autorem textové části je dr. W. Dierl, vědecký pracovník Zoologické sbírky Bavorského státu v Mnichově, který v šesti kapitolách pojednává o způsobu života Heterocer, jejich taxonomii, vývoji i rozšíření. Předmluvu napsal dr. W. Forster, ředitel jmenovaného ústavu.

Stručnou recenzi prvního svazku [o denních motýlech] jsme uveřejnili ve Zprávách roč. 2, str. 37-38, 1966.

Schulte A.: *Schmetterlinge*. Vyd. Fackeltrager Verlag Schmidt-Kuster, Hannover, 1965 [cena 7,80].

Tato příručka skutečně kapesního formátu [8,5 × 14 cm] má 184 stran s řadou barevných vyobrazení devadesáti střeoevropských druhů denních motýlů [Rhopalocera]. Text je velmi stručný. Autor předkládá heslovitě údaje o rozšíření příslušného druhu a velice

stručně popisuje všechna vývojová stádia. V některých případech uvádí, že vývojové stádium není dosud známo a popsáno [např. vajíčko druhu *Heteropterus morpheus*, *Reverdinus floccifera*, vajíčko a kukla *Pyrgus carthami* aj.]. Tyto údaje mnohdy neodpovídají skutečnosti. Kritickou připomínku vyvolává i grafická úprava knížky. Některé stránky [např. 102, 198, 112] jsou takřka prázdné, jiné naopak [např. 50, 51, 55] přeplněné.

Latouche Y.: *Schmetterlinge. Europäische Arten*. Vyd. Delphin Verlag Stuttgart und Zürich, 1967 [Cena 2,95 DM].

Knížka malého formátu [10 × 15 cm] je fotoatlasem tzv. Makrolepidopter. U některých druhů jsou vyobrazena nejen imaga, nýbrž též vývojová stádia, především housenky. Snímky zobrazují ve valné většině preparované sbírkové exempláře a jen malá část představuje živé jedince. Někdy jde o násilné fotomontáže [např. *Apatura ilia* na květech]. Rušivě působí též nerespektování poměru velikosti některých druhů [např. *Saturnia pyri*, *Lycaena virgaureae*]. Pro snímky byl mnohdy vybírán průměrný sbírkový materiál, ne vždy dobře preparovaný a ne vždy čerstvý. Knížka se však těší velké přízni, neboť zahrnuje poměrně velké množství druhů [204] na více než 250 vyobrazeních. Je cenově přístupná i školní mládeži. Německý překlad pořídil a předmluvu napsal dr. H. Woltreck.

Josef Moucha

Spitzer K., 1967: *Doplňky k výzkumu fauny Noctuid jižních Čech*. Nachtrag zur Erforschung der Noctuidenfauna Sudbohmens [Lepidoptera]. - Sborník Jihoč. muzea Č. Buděj., Přír. vědy, 7: 6-13 + 4 str. fot.

Údaje o 34 druzích můrovitých v souvislostech se zoogeografickým členěním území.

Spitzer K., Ebenholz J., 1967: *Glaciální relikty z řádu Noctuidae* [Lepidoptera] *nově pro faunu Šumavy*. - Zpravodaj Chráněná

krajinná oblast Šumava, Kraj. střed. st. památ. péče a ochr. přír.
v Č. Buděj. a Plzni, 5: 10-16.

K devíti druhům mýrovitých, jež byly dosud jako glaciální relikty ze Šumavy známe, hlásí autoři další tři druhy .

Spitzer K., 1968: *Zavíječ* *Palpita unionalis* Hb. (*Pyraustidae*)
v jižních Čechách. - Sborník Jihočes. muzea Č. Buděj., Přír. vědy, 8: 2 str. [sep.].